14/03/2020

Κορωνοϊός και Εκκλησία

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου

Συνέντευξη τοῦ Σεβ. Μητροπολίτη Ναυπάκτου καί Ἁγίου Βλασίου κ. Ἱεροθέου στούς συνεργάτες τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Παρέμβασης» γιά τήν ἐπιδημία τοῦ κορωνοϊοῦ (covid-19)

1. Ἐρώτηση: Τί εἶναι ὁ κορωνοϊός (covid-19);

Ἀπάντηση: Εἶναι ἕνας ἰός, ὁ ὁποῖος ἀποτελεῖται, ὅπως οἱ περισσότεροι ἰοί, ἀπό RNA, καί χρησιμοποιεῖ τήν δομή, τόν πυρήνα καί τό DNA τῶν κυττάρων γιά νά λειτουργήση.

Εἶναι γνωστόν ὅτι ἡ πληροφορία τοῦ γενετικοῦ ὑλικοῦ ἀπό τό DNA, πού εἶναι στόν πυρήνα τοῦ κυττάρου, μεταφέρεται στό RNA, πού εἶναι στό κυτταρόπλασμα, καί ἐκεῖ μεταγράφεται σέ πρωτεΐνες. Αὐτή ἡ ἀντιγραφή, ἡ μεταγραφή καί ἡ μετάφραση εἶναι τό κεντρικό δόγμα τῆς βιολογίας.

Ὅμως, ἡ ἀντίστροφη ροή τῆς πληροφορίας ἀπό τό RNA στό DNA ἀνατρέπει αὐτό τό κεντρικό δόγμα τῆς βιολογίας. Γιά νά γίνη ἀντιληπτό αὐτό, χρησιμοποιῶ τήν εἰκόνα τοῦ ἀεροπειρατῆ, ὁποῖος δέν ἔχει δικό του ἀεροπλάνο, δέν ξέρει νά ὁδηγῆ καί χρησιμοποιεῖ τά ὄργανα τοῦ ἀεροπλάνου καί τόν ἀεροπόρο, προκειμένου νά πετύχη τόν σκοπό του.

2. Ἐρώτηση: Γιατί τόσος φόβος γιά τόν κορωνοϊό;

Ἀπάντηση: Ὑπάρχουν πολλοί ἰοί, ὅπως τοῦ AIDS, τῆς ἡπατίτιδος, τῆς γρίπης, τοῦ ἔμπολα, τοῦ σάρς κλπ., γιά τούς ὁποίους ἡ ἐπιστήμη βρῆκε τόν τρόπο τῆς ἀντιμετωπίσεώς τους. Ὅταν στίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ ’90 ξέσπασε τό πρόβλημα μέ τόν ἰό τοῦ AIDS, τότε πανικοβλήθηκε ἡ ἀνθρωπότητα, καί μάλιστα στήν Ἑλλάδα συγκροτήθηκε ἡ Ἐθνική Ἐπιτροπή Ἀντιμετωπίσεως τοῦ AIDS, ἡ ὁποία μετεξελίχθηκε στό ΚΕΕΛ (Κέντρο Ἐλέγχου Εἰδικῶν Λοιμώξεων), στίς ὁποῖες Ἐπιτροπές ἤμουν ἐκπρόσωπος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί παρακολουθοῦσα ὅλο τόν τρόπο τῆς ἀντιμετωπίσεως τῶν θεμάτων αὐτῶν πού ἔχουν σχέση μέ τίς μολύνσεις. Ἔγραψα μάλιστα καί ἕνα βιβλίο μέ τίτλο: «AIDS, ἕνας τρόπος ζωῆς».

Ὁ κορωνοϊός αἰφνιδίασε τήν Ἐπιστημονική Κοινότητα, ἡ ὁποία γρήγορα θά τόν ἀντιμετωπίση ἐπιστημονικῶς. Ἕως τότε χρειάζεται προσοχή καί προσευχή.

3. Ἐρώτηση: Πῶς δικαιολογεῖτε ἐσεῖς τόν πανικό πού προῆλθε ἀπό τόν κορωνοϊό;

Ἀπάντηση: Πράγματι, ἐκτός ἀπό τόν κορωνοϊό, ὑπάρχει καί ὁ ἰός τοῦ πανικοῦ, γιά τόν ὁποῖον κάνουν λόγο οἱ ἀνθρωπιστικές καί κοινωνικές ἐπιστῆμες καί ἡ ψυχολογία.

Ὁ πανικός ἐξηγεῖται ἀπό τά προηγούμενα πού εἶπα, ἀλλά συγχρόνως ἑρμηνεύεται καί ἀπό τόν φόβο τοῦ θανάτου. Ὁ ἄνθρωπος ἀγαπᾶ τήν ζωή, θέλει νά ζήση ὅσο τό δυνατόν περισσότερο καί φοβᾶται τόν θάνατο. Ἔτσι πρόκειται γιά τόν λεγόμενο πανικό τοῦ θανάτου. Αὐτό δέν συμβαίνει τώρα μέ τόν κορωνοϊό, ἀλλά πάντοτε ὅταν μᾶς πλησιάζει ὁ θάνατος μέ ποικίλους τρόπους.

Ὁ φόβος τοῦ θανάτου συνδέεται μέ κάθε ἀσθένεια, ἡ ὁποία προκαλεῖ τόν ἄνθρωπο καί τόν ὁδηγεῖ στά ὅρια τοῦ θανάτου. Ὁ Χάϊντεγκερ ἔχει τονίσει ὅτι ὁ ἄνθρωπος λειτουργεῖ μέ δύο τρόπους, πρῶτον μέ τόν λεγόμενο καθημερινό τρόπο, πού συνδέεται μέ τήν δύναμη, τήν ἐξουσία, τήν ὑγεία, τήν κοινωνική δραστηριότητα, καί δεύτερον μέ τόν λεγόμενο ὑπαρξιακό τρόπο, πού συνδέεται μέ τήν ἔλευση τῶν ἀσθενειῶν καί τήν προσέγγιση τοῦ θανάτου.

Ὅταν κάποιος εἰσάγεται μέσα στό νοσοκομεῖο, ἐξαιτίας κάποιας ἀσθένειας, ἀμέσως ἀρχίζουν τά ὑπαρξιακά ἐρωτήματα, ὅπως τό ἐρώτημα τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς καί τοῦ νοήματος τοῦ θανάτου. Ἐπίσης ἀρχίζουν νά λειτουργοῦν μέσα του διάφορες σκέψεις πού τόν βασανίζουν κυριολεκτικά, γιά τό ποιός εὐθύνεται γιά τήν κατάσταση στήν ὁποία ἔφθασε καί, ἐπομένως, τόν ἀπασχολοῦν ἔντονα οἱ λεγόμενες «ὁριακές στιγμές τῆς ζωῆς του», γιά τά ὁποῖα κάνει λόγο ἡ ὑπαρξιακή φιλοσοφία καί ὑπαρξιακή ψυχολογία. Γι’ αὐτό δέν πρέπει νά ἀντιμετωπίζουμε τόν ἀσθενῆ μόνον σωματικά, ἀλλά στήν ὁλότητά του.

4. Ἐρώτηση: Τί τελικά εἶναι ὁ θάνατος;

Ἀπάντηση: Ὁ θάνατος δέν εἶναι ἁπλῶς αὐτό πού συμβαίνει στό τέλος τῆς βιολογικῆς ζωῆς, ἀλλά εἶναι ἡ φθαρτότητα καί ἡ θνητότητα πού εἶναι ἐγγενεῖς μέσα στόν βιολογικό μας ὀργανισμό ἀπό τήν ἀρχή τῆς συλλήψεώς μας.

Ἡ μοριακή βιολογία ἔχει ἀποδείξει ὅτι ἀπό τά 25.000 γονίδια πού ἔχει τό κύτταρο τοῦ ἀνθρώπου, ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς γονιμοποιήσεως τοῦ ὠαρίου, ὑπάρχουν καί τά γονίδια τῆς γηράνσεως (τοῦ θανάτου), πού βρίσκονται στό λεγόμενο μιτοχονδριακό DNA, πού εἶναι στό κυτταρόπλασμα, καί τά γονίδια τῶν ἀσθενειῶν.

Ἐπομένως, ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς συλλήψεως τοῦ ἀνθρώπου, πρίν διαφοροποιηθοῦν τά βλαστοκύτταρα, πρίν δημιουργηθοῦν οἱ ἱστοί καί τά ὄργανα, πρίν σχηματοποιηθῆ ὁ ὀργανισμός τοῦ ἐμβρύου, ἤδη ὑπάρχουν τά γονίδια τοῦ θανάτου καί τῶν ἀσθενειῶν. Αὐτό σημαίνει ὅτι ὁ θάνατος εἶναι ἕνα «φορτίο» βιολογικό καί ψυχολογικό πού κουβαλᾶμε ἀπό τήν πρώτη στιγμή τῆς συλλήψεώς μας καί δημιουργεῖ τίς σταδιακές κρίσεις τοῦ θανάτου στήν ζωή μας.

5. Ἐρώτηση: Πῶς πρέπει νά ἀντιμετωπίσουμε τό πρόβλημα τοῦ κορωνοϊοῦ;

Ἀπάντηση: Ἡ ἀπάντηση πρέπει νά κινηθῆ σέ πολλά ἐπίπεδα. Ἡ Ἐπιστήμη κάνει τό χρέος της, καί θά ἔχουμε πιστεύω ἐλπιδοφόρες ἐξελίξεις στό θέμα αὐτό. Ἡ Πολιτεία μέ τά θεσμικά της ὄργανα προσπαθεῖ νά περιορίση τήν διασπορά τοῦ ἰοῦ, γιατί τήν ἐνδιαφέρει ὁ ἄνθρωπος-πολίτης, καθώς ἐπίσης τήν ἐνδιαφέρει καί τό πῶς θά ἀντέξη τό σύστημα Ὑγείας σέ μιά τέτοια μεγάλη «πολεμική ἐπίθεση», γιατί εἶναι πράγματι ἕνας ἐσωτερικός πόλεμος. Καί ὁ ἄνθρωπος-πολίτης πρέπει νά τό ἀντιμετωπίση σέ ἕνα προσωπικό ἐπίπεδο, δηλαδή πέρα ἀπό τήν πειθαρχία στίς ἀποφάσεις τῶν ὑπευθύνων ὀργάνων, θά πρέπει νά σταθῆ μέ ὑπευθυνότητα πάνω στόν λεγόμενο πανικό τοῦ θανάτου.

Φυσικά, αὐτήν τήν κρίσιμη ὥρα θά πρέπει νά στεκόμαστε μέ σεβασμό καί τιμή

στούς ἰατρούς καί τό νοσηλευτικό προσωπικό πού ἐργάζονται μέ εὐθύνη, γνώση καί γενναιότητα.

6. Ἐρώτηση: Καί πῶς ἀντιμετωπίζουμε τούς ἀσθενεῖς καί γενικότερα τήν κοινωνία ἡ ὁποία ὑποφέρει ἀπό ὑπαρξιακά ἐρωτήματα;

Ἀπάντηση: Ἤδη ἔχω τονίσει ὅτι ἡ Πολιτεία μέ τά θεσμικά της ὄργανα λαμβάνει τίς ἀπαραίτητες ἀποφάσεις γιά τήν προφύλαξη τοῦ πληθυσμοῦ. Ὅμως αὐτό δέν εἶναι ἀρκετό, ἐπειδή ὁ ἄνθρωπος δέν εἶναι μιά μηχανή, ἔστω καί ἔμψυχη μηχανή, ἀλλά εἶναι ἕνα ὄν πού τόν ἀπασχολεῖ τό νόημα τῆς ζωῆς καί τό νόημα τῆς ὕπαρξης. Πολλές φορές διερωτᾶται, γιατί νά προφυλαχθῆ ἀπό μιά ἀσθένεια, ὅταν γι' αὐτόν δέν ἔχει νόημα ἡ ζωή. Τέτοια ἀντιμετώπιση ἐκφράζουν πολλές φορές οἱ ναρκομανεῖς, ὅταν τούς συνιστοῦμε νά προσέχουν καί ἐκεῖνοι ἀπαντοῦν: «δέν θέλω νά προσέξω, γιατί γιά μένα δέν ἔχει νόημα ἡ ζωή».

Ἔτσι, δέν μπορεῖ κανείς νά ἀντιμετωπίζη τέτοιες καταστάσεις μόνον μέ μέτρα πού ἀναφέρονται στό σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, ὡσάν ὁ ἄνθρωπος νά εἶναι ἁπλῶς μιά βιολογική μηχανή, ἀλλά χρειάζεται καί ἡ ψυχολογική καί ἡ πνευματική ὑποστήριξη. Ἤδη γνωρίζουμε ὅτι ὅταν περνούσαμε σέ μεγάλη ἔνταση τήν οἰκονομική κρίση, πολλοί πολιτικοί καί οἰκονομολόγοι ἔλεγαν ὅτι ἡ οἰκονομία θέλει καί τήν ψυχολογία της γιά νά πάρη μπροστά. Καί ἐγώ ἐρωτῶ: ἐάν ἡ οἰκονομία θέλει τήν ψυχολογία της, ἡ ἀσθένεια δέν θέλει καί αὐτή τήν ὑπαρξιακή ψυχολογία γιά νά ἀντιμετωπισθῆ;

Ὁ Βίκτωρ Φράνκλ ἔχει τονίσει ὅτι τόν ἄνθρωπο τόν ἀπασχολεῖ ἡ «τραγική τριάδα», δηλαδή ὁ πόνος, ἡ ἐνοχή καί ὁ θάνατος. Ἑπομένως, πρέπει ὅλες οἱ μορφές τῆς ἐπιστήμης νά ἀσχοληθοῦν ἰδιαίτερα μέ τό πρόβλημα πού ἀνέκυψε ὥστε νά μή θεωρεῖται ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι μόνον μιά βιολογική μηχανή.

7. Ἐρώτηση: Ποιά εἶναι ἡ ἄποψή σας γιά τήν ἀντίδραση τῆς Ἐκκλησίας στό πρόβλημα πού προέκυψε;

Ἀπάντηση: Νομίζω ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἀντέδρασε καί ἀντιδρᾶ μέ μεγάλη ψυχραιμία καί αὐτό συνδέεται μέ τό ὅτι ἔχει μιά πολύ μεγάλη διαχρονική ἐμπειρία δύο χιλιάδων ἐτῶν, ἐνῶ τό Κράτος ἔχει μιά ἐμπειρία διακοσίων ἐτῶν.

Ἔτσι, τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἐκκλησία τῆς Κρήτης, καθώς ἐπίσης καί ἄλλες Ἐκκλησίες, ἀντέδρασαν μέ ὑπευθυνότητα καί σοβαρότητα, γιατί ἔχουν ὑπ' ὄψη τους τόν ἄνθρωπο ὡς κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, ὁ ὁποῖος ἔχει ἀναμφισβήτητα βιολογικές ἀνάγκες, ἀλλά ἔχει κυρίως καί προπαντός ψυχολογικές καί πνευματικές ἀνάγκες καί μέσα ἀπό αὐτές ἀντιμετωπίζονται ὅλα τά ζητήματα.

8. Ἐρώτηση: Ποιά εἶναι αὐτή ἡ διαχρονική πείρα τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν ὁποία μιλᾶτε;

Ἀπάντηση: Ὅπως γνωρίζετε μέσα στήν διάρκεια τῶν αἰώνων ἐμφανίσθηκαν πολλές ἀσθένειες, ἐνῶ ἡ ἐπιστήμη δέν ἦταν τόσο ἀνεπτυγμένη, ὅσο εἶναι σήμερα. Ἔτσι, ἡ Ἐκκλησία πάντοτε ἐλάμβανε τά ἀπαραίτητα μέτρα καί γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν σωματικῶν ἀσθενειῶν, ἀλλά καί γιά τήν ἱκανοποίηση τῶν πνευματικῶν καί αἰωνίων ἀναγκῶν τοῦ κάθε ἀνθρώπου.

Νά πάρω ὡς παράδειγμα τήν ἀσθένεια τῆς λέπρας. Ἦταν μιά φοβερή ἀσθένεια, ἡ ὁποία γιά αἰῶνες ἦταν ἀθεράπευτη καί μεταδοτική καί ἀπομάκρυναν τούς ἀσθενεῖς ἀπό τήν κοινωνία καί τούς ἔθεταν σέ «κοινωνική καραντίνα».

Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας ἔδειχναν ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον γιά τήν ἀντιμετώπιση τῆς ἀσθένειας, ἀλλά καί γιά τήν ἀντιμετώπιση τῶν ἀσθενῶν πού ἔπασχαν ἀπό αὐτήν καί ἔδειχναν ἰδιαίτερη ἀγάπη γι' αὐτούς. Νά θυμίσω τόν Μ. Βασίλειο, ὁ ὁποῖος στήν Βασιλειάδα εἶχε ἕναν χῶρο γιά τούς λεπρούς, ὅταν ἡ λέπρα ἐθεωρεῖτο μεταδοτική καί ὁ ἴδιος ἀσπαζόταν τούς λεπρούς, γιά νά τούς δείξη τήν ἀγάπη του.

Θεωρῶ ὅτι πέρα ἀπό τόν κορωνοϊό καί ὁποιονδήποτε ἰό ὑπάρχει ὁ ἄνθρωπος μέ τά ὑπαρξιακά καί πνευματικά προβλήματά του καί τίς αἰώνιες ἀναζητήσεις του, καί γι' αὐτό μέ ἐνοχλεῖ ὁ ἰός τοῦ κοινωνικοῦ ρατσισμοῦ καί ὁ ἰός τοῦ πανικοῦ.

Ὁ Κάρλ Γιάσπερς ἔχει τονίσει ὅτι γενικά ὁ ἄνθρωπος, καί ἰδιαίτερα οἱ ἄρρωστοι, ἔχουν ἀνάγκη ἀπό τήν «ὑπαρξιακή ἐπικοινωνία».

9. Ἐρώτηση: Τελευταῖα ἔγινε πολύ μεγάλος λόγος γιά τό θέμα τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀκολουθιῶν καί κυρίως τῆς μεταλήψεως τῆς θείας Κοινωνίας. Ποιά εἶναι ἡ ἄποψή σας;

Ἀπάντηση: Κατ' ἀρχάς θέλω νά πῶ ὅτι ἡ Ἐκκλησία λειτούργησε καί λειτουργεῖ συντεταγμένα. Ἔχουμε «ἐκκλησιαστική ἡγεσία» πού εἶναι ἡ Διαρκής Ἱερά Σύνοδος, ὑπό τήν προεδρία τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καί Πάσης Ἑλλάδος κ.

Ἱερωνύμου, ἡ ὁποία νομίζω ἀντιμετωπίζει τό θέμα μέ ὑπευθυνότητα καί σοβαρότητα. Αὐτήν πρέπει νά ἀκοῦμε κυρίως ἐμεῖς οἱ Ἐπίσκοποι καί Κληρικοί καί νά μήν προτρέχουμε ἤ νά διαφοροποιούμαστε ἀπό αὐτήν, γιατί ἡ Ἐκκλησία δέν εἶναι ἕνα ἀσύντακτο σῶμα, ἔχει ὄργανα πού ἀποφαίνονται γιά τά ἀναφυόμενα θέματα.

Εἶπα προηγουμένως ὅτι ἡ Ἐκκλησία ἔχει μιά μεγάλη διαχρονική πείρα δύο χιλιάδων ἐτῶν στήν ἀντιμετώπιση τέτοιων ζητημάτων. Ἔτσι, συνέστησε νά ἀκοῦμε τούς εἰδικούς καί τά θεσμικά ὄργανα τῆς Πολιτείας πού χειρίζονται τό θέμα αὐτό, ἀπεφάσισε τήν ἀναστολή τῆς ποιμαντικῆς δραστηριότητάς της, συμβούλευσε γιά τόν περιορισμό τῶν ἡλικιωμένων καί τῶν εὐπαθῶν ὁμάδων στά σπίτια τους, ἀλλά μέ διαφόρους τρόπους ἀφήνει ἀνοικτό τό παράθυρο τῆς ἐπικοινωνίας τῶν ἀνθρώπων μέ τόν Θεό.

Ὅπως χρειάζεται ἐξαερισμός τῶν σπιτιῶν μας, δηλαδή νά ἀνοίγουμε τά παράθυρα γιά νά ἀνανεώνεται ὁ ἀέρας καί νά εἰσέρχεται ὁ ἥλιος, ἔτσι καί ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἕνα παράθυρο στήν ζωή μας, πού ἀνανεώνει τόν μολυσμένο ἀέρα, μᾶς κάνει νά βλέπουμε πιό μακριά καί νά εἰσέρχεται ἕνας ἄλλος ἥλιος στήν ζωή μας, πού θά σκοτώνη τά πνευματικά μικρόβια καί τούς πνευματικούς ἰούς.

Ὡς πρός τήν θεία Κοινωνία καί πάλι ἡ Ἐκκλησία ἔχει μιά μεγάλη διαχρονική πείρα. Ὅπως στά ἐπιστημονικά θέματα τονίζεται ἡ μεγάλη ἀξία τῆς βιβλιογραφίας γιά ἀντιμετώπισή τους, ἔτσι καί ἡ Ἐκκλησία ἔχει τήν δική της «βιβλιογραφία», πού λέει πώς μέ τήν θεία Κοινωνία προσφέρεται ὁ Χριστός πού εἶναι ἡ αἰώνια ζωή καί θεραπεύει τίς πνευματικές ἀσθένειες τῶν ἀνθρώπων, μερικές φορές καί τίς σωματικές ἀσθένειες. Δέν μπορεῖ κανείς νά ἐξαναγκάση τήν Ἐκκλησία νά ἀρνηθῆ τήν ταυτότητά της.

10. Ἐρώτηση: Πῶς βλέπετε τήν ἄποψη μερικῶν νά συστήση ἡ Ἐκκλησία νά μήν προσέρχονται στήν θεία Κοινωνία ἀπό τόν φόβο τῆς μεταδόσεως τοῦ κορωνοϊοῦ;

Ἀπάντηση: Ἡ Ἐκκλησία πάντοτε συνιστᾶ σέ αὐτούς πού θέλουν νά κοινωνήσουν νά τό κάνουν μέ τίς προϋποθέσεις, πού φαίνονται στήν προτροπή: «μετά φόβου Θεοῦ, πίστεως καί ἀγάπης προσέλθετε». Τίποτε δέν γίνεται ἀπροϋπόθετα στήν Ἐκκλησία. Ἐγώ προσωπικά ἔβλεπα ὅτι τά τελευταῖα χρόνια πολλοί κοινωνοῦσαν χωρίς νά τηροῦνται οἱ κατάλληλες προϋποθέσεις, πού εἶναι ἡ μετάνοια, ἡ ἐξομολόγηση, ἡ νηστεία, καί αὐτό μέ στενοχωροῦσε. Ἑπομένως, προτρέπω τούς Χριστιανούς νά μή κοινωνοῦν χωρίς τίς ἀπαραίτητες ἐκκλησιολογικές προϋποθέσεις.

Πάντως, ὅπως εἶπα προηγουμένως, οἱ Ἱερεῖς κοινωνοῦν τούς ἀνθρώπους, τούς

ἀρρώστους χωρίς νά σκέφτονται ὅτι μεταδίδουν ἀσθένειες στούς κοινωνοῦντες ἤ ὅτι οἱ ἴδιοι θά προσλάβουν κάποιες ἀσθένειες ἀπό τό Σῶμα τοῦ Χριστοῦ. Τρανταχτό παράδειγμα εἶναι οἱ Ἱεροί Ναοί στά Νοσοκομεῖα, στούς ὁποίους Ναούς προσέρχονται ὑγιεῖς καί ἄρρωστοι καί ὅλοι κοινωνοῦν ἀπό τό ἴδιο Σῶμα καί Αἷμα τοῦ Χριστοῦ, παρά τούς ποικίλους ἰούς καί τά διάφορα μικρόβια πού κυκλοφοροῦν.

Τό ἴδιο παρατηροῦμε, ὅτι αὐτό πού μέχρι τώρα ὅλοι ἐπαινοῦσαν, ὅτι οἱ Ἱερεῖς ἐργάζονταν ποιμαντικά καί κοινωνοῦσαν στά σανατόρια καί στά νοσοκομεῖα τῶν λοιμωδῶν νόσων καί ἄλλων χώρων, ὅπως στήν Σπιναλόγκα. Δέν καταλαβαίνω τί ἔχει ἀλλάξει ἀπό τότε μέχρι σήμερα.

11. Ἐρώτηση: Ὑπάρχουν μερικοί πού ἰσχυρίζονται ὅτι ἡ φοβία ὡς πρός τήν θεία Κοινωνία δέν ἔχει σχέση μέ τήν πίστη ἤ τήν ἀπιστία τῶν Χριστιανῶν. Τί λέτε γι' αὐτό;

Ἀπάντηση: Ὅλα τά θέματα τῆς ζωῆς μας καί ὁ τρόπος μέ τόν ὁποῖο τά ἀντιμετωπίζουμε ἔχουν σχέση μέ τήν πίστη καί ὅλα δείχνουν κατά πόσον κανείς πιστεύει πραγματικά στόν Θεό. Ἡ ἀγάπη συνδέεται ἀναπόσπαστα μέ τήν πίστη, δηλαδή δέν ἐννοεῖται ἀγάπη χωρίς τήν πίστη οὔτε καί πίστη χωρίς τήν ἀγάπη. Ὅμως ἡ Ἐκκλησία ἀντιμετωπίζει ὅλα τά θέματα ποιμαντικά, ἀσκεῖ εἴτε τήν ἀκρίβεια εἴτε τήν οἰκονομία καί, ὁπωσδήποτε, ἡ μετάνοια εἶναι στοιχεῖο ὀρθοδόξου ἤθους.

12. Ἐρώτηση:Ποιά εἶναι ἡ τελική σας ἄποψη γιά τό θέμα πού ἀνέκυψε;

Ἀπάντηση: Νομίζω χρειάζεται ψυχραιμία, νηφαλιότητα καί σοβαρότητα, καί ὅλα θά βροῦν τόν δρόμο τους. Ὁ ἰός τοῦ πανικοῦ καί ὁ λεγόμενος «παρανοϊός» εἶναι χειρότεροι ἀπό τόν κορωνοϊό. Ἡ Ἱερά Σύνοδος θά λαμβάνη τίς κατάλληλες ἀποφάσεις ἀνάλογα μέ τήν ἐξέλιξη τοῦ θέματος, ἀλλά, πέρα ἀπό τίς ἀπαραίτητες προφυλάξεις, χρειαζόμαστε πίστη στήν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ.